

P O S V E T U O M A T U R I N A R O B

Republiška maturitetna komisija in Državni izpitni center vsako drugo leto pripravita posvet o maturi, namenjen pogledu nazaj in naprej. Zdi se mi, da so letos prevladovali pogledi naprej. Žal so bili govorniki in razpravljavci časovno omejeni, tako da se bomo morali z njihovimi argumenti in protiargumenti seznaniti iz zbornika. Predlogi za razmislek o spremembah so kar deževali. Naštel bom le nekatere, ki mi po posvetu, v nedeljo zjutraj, niso dali spati.

Slovenska matura sodi med primerljive evropske zaključne izpite. Matura je v svoji shizofreni vlogi hkrati zaključek gimnazijskega šolanja in minimalni pogoj za nadaljnji študij. Prav dejstvo, da je vpis na večino bolj zaželenih študijev omejen, pa prinaša maturantom dodatne napetosti, strahove in strese, kot nestrokovno rečemo dodatnim duševnim obremenitvam. Želeti je, da bi Slovenija prišla med »elitne« države, ki ne omejujejo vpisa na univerzitetni nivo izobraževanja.

Po koncu prenove osnovnega šolstva bo nujno prilagoditi gimnazijsko izobraževanje, ki je v kurikularni prenovi doživelo zgolj kozmetične popravke. Če bo res maturo urejal kar Zakon o gimnazijah in ne že leta 1995 v parlamentarno proceduro vloženi Zakon o maturi, bo to simbolično pomenilo večjo povezavo gimnazije in mature. Sedanje stanje je precej shizofreno tudi na tem področju: gimnazija je hkrati splošnoizobraževalna šola, proti koncu pa vse bolj zgolj pripravljavnica na maturo. Verjetno lahko porast utrjevanja razlag in rutine na račun upada iskrivejših učnih metod pripišemo izpitnim katalogom, ki so prevzeli vlogo učnih načrtov, in naravni potrebi učiteljev po varnosti. Pred maturo smo včasih doživljali pouk kot boj učiteljev z učenci, po uvedbi mature pa so se učitelji in dijaki znašli na isti strani fronte.

Matura bi morala biti logična nadgradnja gimnazijskega programa, a je zgolj na srednjeevropski model gimnazije z mnogo predmeti cepljen angleški model, po katerem so zadnja leta izobraževanja namenjena izključno pripravi na maturo. Cepič se je prijel in raste, a korenine niso ustrezne in povzročajo probleme. Ivan Lorenčič je naštel naslednje: preobremenjenost dijakov, saj tudi pri predmetih, ki jih ne bodo izbrali za maturo, pouk poteka na maturitetnem nivoju od prvega letnika; tako zastavljena matura zahteva pouk v zaključnem letniku tako, da ostanejo zgolj izbrani predmeti priprave na maturo; šolski koledar onemogoča uspešne zaključne

priprave; izpitni katalogi diktirajo pouk, a so nepotrebni, saj imamo učne načrte. Pri nekaterih predmetih je izpit na dveh nivojih, pouk pa le na osnovnem. Koga slepimo?

Vprašanje je, ali je matura za vse maturante enakovredna in enako poštena. Pri nekaterih predmetih namreč del ocene dijaki dobijo z internim ocenjevanjem (ustno, seminarsko, vaje), pri drugih pa ne. Na posvetu smo slišali tako predlog o povečanju deleža internega dela mature, o izenačitvi deležev internega dela pri vseh predmetih, o uvedbi internega dela tudi v tiste predmete, ki ga še niso poznali, pa tudi protiargumente, ki pravijo, da je indeks težavnosti internega dela neustrezen, da so ti deli skratka prelahki in da ne pripomorejo k diskriminativnosti. Skratka, če dobijo na internem delu skoraj vsi dijaki najvišjo oceno, ta ocena nič ne pripomore k razpršitvi števila točk in s tem večji poštenosti izbirnih postopkov. Ker dobita tako slabši kot boljši dijak enako število točk, je boljši dijak oškodovan, o razvrstitvi na fakultete z omejenim vpisom pa odloča le tisti del ocene, ki je pridobljen na eksternem delu izpita.

Pozdraviti velja predlog o standardizaciji ocenjevanja, ki bi odpravil take nesmisle, da teoretično lahko pade dijak, ki je zbral 30 točk, pri enem predmetu pa je ocenjen nezadostno (in ne doseže 80 % točk, potrebnih za pozitivno oceno), izdelal pa njegov kolega, ki je zbral pet zadostnih ocen oz. 10 točk. Da je ironija še večja, dijake s 30 in več točkami sprejme celo predsednik države, počastijo jih s spričevalom *summa cum laude*, in če je ravno predvolilno leto, še z neposrednim prenosom prireditve, na kateri se pokažejo vsi koalicijski veljaki. Standardizacija ocenjevanja najbrž tudi ovrže potrebo po izpitu na dveh ravneh. Res je lepo, da se najspodobnejši in najhrabrejši dijaki spopadejo z višjim nivojem, a nehajmo si zatiskati oči, zakaj to storijo – zaradi več točk, ki jih tak izpit prinese in s tem pridobljene prednosti na morebitnih seznamih za omejitev vpisa na fakultete. To pa žal pomeni, da je matura nadomestek za sprejemne izpite nekaterih bolj agresivnih fakultet in kot taka nespremenljiva v svoji veličini in togosti. Tudi vprašanje strahu pred izpitom je bolj povezano s posledicami mature kot s samo maturo. Dijaki se ne bojijo mature, ampak, da kljub dobro opravljeni maturi ne bodo sprejeti na želeno fakulteto.

Posebno vprašanje je, kako preseči ugotovitve dr. Zore Rutar Ilc in sodelavcev, ki ugotavljajo, da

gimnazija zaradi mature utrjuje vnaprej dane razlage, manj pa spodbuja k ustvarjalnemu in kritičnemu vrednotenju. Kakšen model gimnazije (in mature) bi omogočil pouk na višjih taksonomskih ravneh, od katerega bi tudi po nekaj letih ostalo v glavah več, kot je ugotavljala dr. Barica Marentič Požarnik med slovenskimi študenti? Izogniti se bo treba pasti, ki jo predstavlja utrjevanje danih sodb namesto omogočanja samostojnega presojanja, ki lahko, kot pravi Rutarjeva, »sicer problemski pouk privede v rutino«. Dejstvo je, da tako učitelji kot dijaki ob prehajanju skozi izpitni katalog ravnajo racionalno. Če predvidijo, da bodo bolje »prišli skozi« z utrjenim in urejenim arzenalom dejstev (faktov) kot s samostojnimi kritičnimi presojami, potem bo pouk ostal takšen, kot ga pravkar objokujemo. Ustvarjalce bomo še naprej uvažali in se zraven ksenofobično zmrdovali. In še vedno bodo potrebni inštruktorji, ki bodo pomagali preobsežne izpitne kataloge preliti v glave naših dijakov. Kljub dejstvu, da je nekaj instrukcij iz želje po boljši oceni, pa je tudi nekaj takih dijakov, ki jim gori pod nogami – gre za biti ali ne biti.

Vpliv mature je ugodnejši na šolah, ki izobražujejo tehniški kader, tako za razvoj stroke kot opremljenosti šol. Ker na večini teh šol zdaj deluje tehniška gimnazija, bo zanimivo spremljati prvo maturo generacije tehniških gimnazijcev.

V primerjavi s sprejemnimi izpiti je matura objektivnejši, zanesljivejši in pravičnejši postopek izbora kandidatov za študij. Slišali smo (dr. Bucik), da je osip pri študiju manjši kot prejšnja leta, da je pretočnost iz letnika v letnik boljša in da je trajanje študija za povprečnega študenta krajše. Matura sicer vpliva na uspešnost selekcionirane populacije študentov, korelacijski koeficienti pa so nizki, saj poleg nje vpliva še množica drugih dejavnikov.

Zdaj je najprej na potezi republiška maturitetna komisija, konservativni branik žlahtnosti slovenske mature in častitljiva institucija »sivolasi modrecev«, kot se je samoironično izrazil prof. dr. Brešar, da uresniči vsaj kakšnega od predlogov. Upamo, da se ne bodo zadovoljili zgolj s tem, da so strokovni posvet z malo preveč temami uspešno pripeljali do konca.

Tomaž Kranjc

NOVOSTI V KNJIŽNICI

Černoša, S.

Analiza izpeljav programov stalnega strokovnega spopolnjevanja v šolskem letu 1999/2000

Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2001

Dryden, G. & J. Vos

Revolucija učenja : spremenimo način učenja

Ljubljana : Educy, 2001

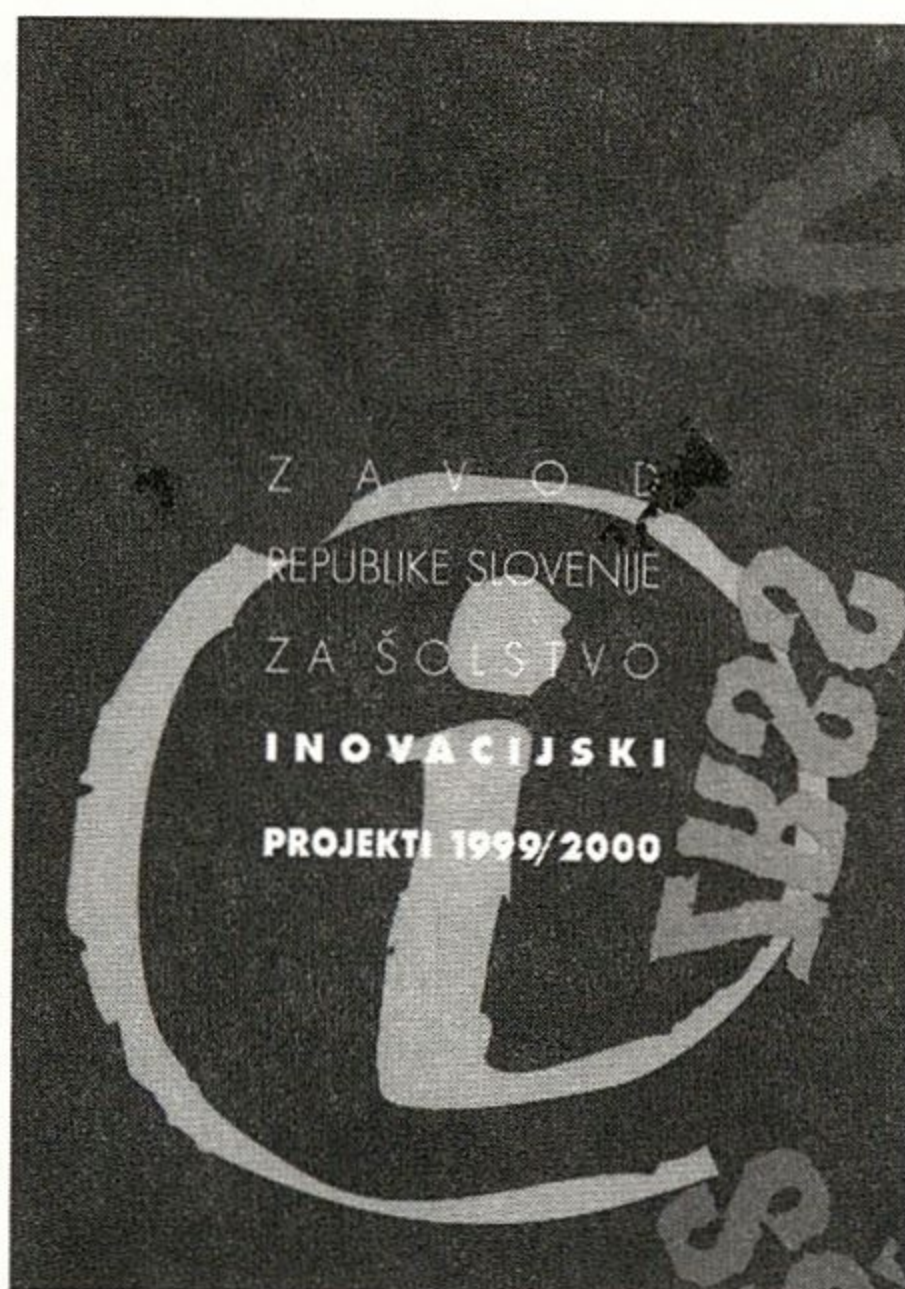
Exner, Ehtreiber & Hohenester

Physiker-Anekdoten

Wien : Hölder-Pichler-Tempsky, 1996

Inovacijski projekti 1999/2000

Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2001

Kaplan, R. & D. P. Norton

Strateško usmerjena organizacija
(Zbirka Manager)

Ljubljana : GV Založba, 2001

Kopeszki, H.

Biologische Experimente

Wien : öbv und hpt, 2000

Mohor, M. & L. Domajnko

Priročnik za učitelje k (Skrivnima) dnevnikoma ustvarjalnega branja 4 in 5

Ljubljana : Rokus, 2001